

Майкова Е.В.

МІСЦЕ УКРАЇНИ У СВІТОВИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

У статті розглянуті світові інтеграційні процеси та визначено місце України в них. Приділяється увага умовам гармонійного включення України до системи глобальних світогосподарських зв'язків, можливостям підвищення ефективності функціонування національної економіки.

Ключові слова: інтеграція, імпортно-експортні відносини, інтеграційні об'єднання.

Постановка проблеми. Територіальне розташування України, її розміри, чисельність населення, природні ресурси в поєднанні з потужним потенціалом у науковій, економічній та інших сферах суспільного життя надають Україні широкі можливості інтеграційного розвитку за умови певного рівня ринкових трансформацій. У той же час гармонійне включення України до системи глобальних світогосподарських зв'язків дозволить підвищити ефективність і конкурентоспроможність національної економіки та рівень добробуту громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток двосторонніх та багатосторонніх відносин з іншими державами має велике значення для залучення України у світові інтеграційні процеси. Однією із найскладніших проблем стратегії зовнішньоекономічних відносин України як регіональної держави можна вважати вибір пріоритетів та напрямків економічної інтеграції. В економічній літературі приділяється багато уваги сучасним інтеграційним процесам та місцю України в них.

Мета статті полягає у визначенні місця України у світових інтеграційних процесах, виборі пріоритетних напрямків розвитку інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Досягнення економічного та соціального відродження України значною мірою пов'язане з її інтеграцією в міжнародну економічну систему, активною та зростаючою участю в міжнародному поділі праці, ефективному використанні його переваг і вигод.

На процеси включення України до сучасної системи світогосподарських зв'язків впливають конкретні внутрішньо- і зовнішньоекономічні фактори.

Серед внутрішньоекономічних факторів принциповим є перехід України до розвиненої ринкової економіки, для чого потрібні розробка та реалізація відповідної довгострокової програми. Така програма має бути адаптованою до зовнішнього ринкового середовища, враховувати сучасний соціально-економічний стан та особливості ринку України, використовувати досвід переходу до ринкових відносин інших постсоціалістичних країн.

Важливе значення має такий довгостроковий фактор, як структурна перебудова національної економіки, орієнтована на сучасні техніко-технологічні, економічні, екологічні і соціальні стандарти.

Отже, необхідною передумовою проведення ефективної інтеграційної політики України є синхронізація відповідних процесів із масштабами та темпами розвитку національної економіки під впливом внутрішньоекономічних факторів.

Одним з пріоритетних напрямків зовнішньоекономічної діяльності України є подальший розвиток торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва з країнами ЄС.

Відносини з ЄС набувають для України дедалі більшого геополітичного значення. Розглядаючи галузевий аспект співробітництва з ЄС, слід відзначити, що провідні позиції в українському експорті належать металопродукції, машинобудуванню, продукції хімічної

промисловості та мінеральним добривам. Основними імпортерами української продукції є Німеччина, Італія, Угорщина, Польща [1; 3; 5].

Щодо загальної характеристики вітчизняного імпорту слід відзначити, що ті самі країни, які належать до головних імпортерів української продукції, є й провідними експортерами до України. Це, зокрема, Німеччина, Польща, Італія, Велика Британія, Франція, Швейцарія. Найважливішими товарними позиціями імпорту України із країн ЄС є нафтопродукти, лікарські засоби, легкові автомобілі, кам'яне вугілля, гербіциди тощо.

Важливого значення набувають відносини України із найрозвиненішою країною світу – Сполученими Штатами Америки. Навколо США формується наднаціональна мегакоаліція країн, які розвивають ліберально-ринкову економіку, підтримують США в їхній боротьбі зі світовим тероризмом. Яскравим прикладом нових стратегічних союзників США є близька до нас Польща.

США, Канада як економічні лідери Нового світу можуть виступати в ролі технологічних партнерів України. США мають вагомий вплив у міжнародних організаціях, як торговельної, так і валютно-фінансової спрямованості. При створенні зони вільної торгівлі між Північною та Південною Америками під егідою США Україна матиме доступ до найбільшого ринку у світі (обсяг ВВП об'єднаної Америки становитиме 11 трлн. дол.) [1].

З кожним роком відносини України з Китаєм стають більш різноманітними. Україна експортує до Китаю продукцію важкої, хімічної, металургійної, авіакосмічної промисловості. Китай, який продовжує залишатися країною, що розвивається, з відносною відсталістю в зазначених галузях промисловості, має технологічні переваги в галузях легкої, текстильної промисловості, вирощуванні, зборі та переробці сільськогосподарської продукції, виробництві обладнання для аграрно-промислового комплексу, імпорт яких має пожвавити економіку України [4; 5].

Традиційним партнером України може вважатись Індія. Українські проектні установи та промислові підприємства приймають участь у розвитку чорної металургії, хімії, великого та транспортного машинобудування тощо. В останні роки українсько-індійські торговельні зв'язки значно скоротилися, натомість розширились торгівля з Пакистаном, в тому числі військово-промислове співробітництво. Стрімке зростання населення цих країн, з одного боку, та орієнтація на скорочення критичного імпорту продовольства – з іншого, зумовлюють необхідність інтенсивного розвитку сільського господарства. Нині на Індію припадає 10 %, а на Пакистан – близько 7 % українського експорту мінеральних добрив, і ця частка може бути істотно збільшена [5].

Одним зі світових лідерів в інноваційному розвитку з величезним науково-технологічним потенціалом є **Японія**. Товарообіг між Японією та Україною останніми роками має тенденцію до зростання. Серед головних статей експорту з України до Японії – феросплави та первинний алюміній. Дуже малу частку становить високотехнологічна продукція. Це, зокрема, зварювальні та спецметалургійні технології, роботи з вирощуванням монокристалів із наперед визначеними фізичними властивостями та проектування телекомунікаційних мереж, розробки з генної інженерії. Японія нині концентрує інтелектуальні, фінансові та інші ресурси на таких пріоритетних напрямках інноваційного розвитку, як: прикладна інформатика та обчислювальна техніка; робототехніка, точна механіка; матеріалознавство, біотехнології, дослідження Світового океану та космічного простору тощо. З усіх цих напрямів в Україні є потенціал, який слід залучити для поглиблення співробітництва з Японією [3; 5].

Активна участь України в економічних процесах та швидке зростання економіки **Кореї** на початку 90-х років, відкритий характер їхніх економік – сприяли розвитку українсько-корейських відносин. Основними статтями українського експорту є зернові культури, чорні метали та вироби з них, руди, шлаки і золи, деревина та вироби з неї, недорогоцінні метали, тютюн та його промислові замітники. Основними статтями імпорту в Україну є електричні машини, засоби наземного транспорту (крім залізничного), пластмаси та полімерні матеріали.

Відносини України з типово аграрними державами з перехідною економікою та відносно низьким рівнем життя – **В'єтнамом та Лаосом** – можуть мати певні перспективи. По-перше, внаслідок сталих зв'язків з колишнім СРСР у В'єтнамі та Лаосі нагромадилася значна кількість різноманітної техніки радянського виробництва. Сьогодні Україна може надавати технічну допомогу в ремонті та обслуговуванні цієї техніки, забезпечувати запасними частинами. Перспективним можна вважати експорт продукції легкої промисловості, морепродуктів, кави, горіхів тощо із цих країн. Перспективним може бути участь України в розробці покладів нафти та газу В'єтнаму.

Важливою сферою вдосконалення зовнішньоекономічних зв'язків України із країнами Азії є збільшення освітніх послуг з нашого боку, зважаючи на те, що в Азії проживає 57 % населення планети, переважна частина з них не має вищої освіти, значна частина – середньої, а певний відсоток взагалі є неписьменним. Потреби у висококваліфікованих фахівцях нині зростають.

Для ринків африканських країн характерні велика споживча місткість та надзвичайно диференційований попит, який відповідає нашим пропозиціям – від найпростішої побутової продукції до складної сучасної техніки. При цьому слід враховувати, що через порівняно низький рівень життя африканське населення об'єктивно орієнтоване на споживання дешевих товарів середньої якості, потребу в яких можуть забезпечити вітчизняні підприємства. Крім того, Україна має можливість експортувати в країни Африки машини, обладнання, транспортні засоби, комплексне обладнання для будівництва об'єктів, що споруджуються за нашою допомогою, направляти висококваліфікованих спеціалістів у різних галузях економіки, будівництва, освіти. Чорні метали та вироби з них зберегли лідируючі позиції у структурі українського експорту до Єгипту. Основною статтею єгипетського імпорту залишаються плоди, здебільшого, цитрусові.

У структурі експорту товарів України до Алжиру домінують такі товарні групи, як жири та олії тваринного або рослинного походження, а також зернові культури, зокрема кукурудза та ячмінь. Основу українського імпорту з Алжиру традиційно складають фосфати. Однак, структура імпорту розширилася на такі товарні групи, як какао та продукти з нього, одяг, трикотажні вироби, текстильні вироби, взуття.

Африка має велике значення для розвитку шляхів морського й повітряного сполучення України з іншими континентами, і, у свою чергу, відчуває зростаючу потребу у вантажних авіаційних міжконтинентальних та внутрішніх перевезеннях з допомогою наших літаків Ан-32, Ан-12.

Однією з країн Західної Африки, яку з Україною з'єднують багаторічні економічні зв'язки можна вважати Гвінею. З Гвінеї ми отримуємо щорічно до 2 млн. т бокситів та глинозему для Миколаївського та Запорізького підприємств кольорової металургії.

Однією з головних перешкод розвитку українсько-африканського економічного співробітництва є відсутність розгалуженої системи державних (дипломатичних, торговельних, фінансових) та неурядових (виробничих, комерційних, громадських) представництв та установ.

Україна співпрацює з провідними державами Латино-Американського континенту, як: Бразилія, Аргентина, Мексика, на які припадає 80 % взаємного товарообігу [1; 5].

Латинська Америка у світовому вимірі посідає незначне місце за показниками економічного розвитку. Відносини між Україною та Латинською Америкою ускладнюють деякі чинники. Насамперед недостатні знання потенційних і реальних економічних можливостей одне одного, різниця у системах цінностей та життєвої орієнтації, менталітеті та звичках тощо. Для створення сприятливих умов розвитку торговельно-економічних відносин України з державами Латинської Америки необхідно таке: розробити науково обґрунтовану стратегію; організувати роботу в країнах регіону постійних торговельно-економічних представництв (місій); розробити механізм вивчення, акумуляції та реалізації заявок і пропозицій українських та латиноамериканських контрагентів; ввести в практику організацію виставок, презентацій, «круглих столів», інформаційне забезпечення укладених угод.

Створити в Україні та країнах Латинської Америки відділення комерційних банків та їхніх банківських кореспондентів, відкрити кореспондентські рахунки для полегшення взаємних розрахунків та розширення валютно-фінансових відносин.

Завдяки цим заходам Україна зможе реально збільшити реалізацію продукції машинобудування, автомобілебудування та забезпечити сервісне обслуговування техніки, ремонт, постачання запчастин тощо.

Успішна участь України в світових інтеграційних процесах буде мати такі позитивні наслідки для економіки країни: більш активне залучення іноземних інвестицій, розвиток передових технологій, створення нових робочих місць, розвиток взаємовигідного товарообміну, поглиблення науково-технічного співробітництва, вдосконалення систем підготовки кадрів, взаємний обмін фахівцями з різних галузей знань, можливість вирішення екологічних проблем [3; 4].

Процес відкривання національної економіки повинен відповідати стану її конкурентоспроможності, інакше під тиском сильних іноземних конкурентів вітчизняні виробники будуть усунуті з внутрішнього ринку. Для забезпечення економічної безпеки також важливо визначити перелік продукції, що повинна вироблятися в Україні з будь-якої кон'юнктури на світових ринках і незалежно від конкурентного середовища на внутрішньому ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна І. В. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник / І. В. Амеліна, Т. Л. Попова, С. В. Владимиров. – К.: ЦУЛ, 2013. – 256 с.
2. Козак Ю. Г. Основи зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник / Ю. Г. Козак. – Видання 5-те, перероб. та доп. – Київ-Катовіце: Центр учбової літератури, 2016. – 289 с.
3. Міжнародна економіка: підручник / [В. В. Білоцерківець, О. О. Завгородня, В. К. Лебедева, О. В. Золотарьова]; за ред. А. О. Задоя, В. М. Расевича. – К.: ЦУЛ, 2012. – 416 с.
4. Міжнародна мікроекономіка: навчальний посібник / [Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова, А. А. Наумчик]; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логінової. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: ЦУЛ, 2012. – 368 с.
5. Офіційний сайт Міністерства Внутрішніх Справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/>.

Майкова Э. В.

МЕСТО УКРАИНЫ В МИРОВЫХ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССАХ

В статье рассмотрены мировые интеграционные процессы и определено место Украины в них. Уделяется внимание условиям гармоничного включения Украины в систему глобальных мирохозяйственных связей, возможностям повышения эффективности функционирования национальной экономики.

Ключевые слова: интеграция, импортно-экспортные отношения, интеграционные объединения.

Maykova E.

THE PLACE OF UKRAINE IN THE WORLD INTEGRATION PROCESSES

The article examines the world integration processes and the place of Ukraine in them. Attention is paid to the harmonious inclusion of Ukraine in the global system of world economic relations, opportunities of increase of efficiency of functioning of the national economy.

Keywords: integration, import and export relations, integration enterprises.